

Bồi dưỡng phương pháp tự học cho học viên ở các trường sĩ quan quân đội hiện nay

Nguyễn Văn Nhạn*

*Khoa CTĐ, CTCT, Trường Sĩ Quan Lục quân 1

Received: 15/02/2024; Accepted: 26/02/2024; Published: 8/3/2024

Abstract: To improve the quality of education and training in general, the quality of education and training in the military environment in particular requires the combined impact of many factors. In which, fostering learning methods for learners plays a very important role. Adaptability in learning methods is the change in learning methods suitable to the nature and characteristics of teaching and learning activities at school. The military university environment has its own characteristics compared to other schools, requiring each soldier to undergo changes in their own perceptions and actions to adapt to the school's teaching and learning methods.

Keywords: self - study, army, military, Vietnam, education, soldier

1. Đặt vấn đề

Ngay từ năm 1947, để nâng cao chất lượng bồi dưỡng cán bộ, đảng viên, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết trong tác phẩm “Sửa đổi lối làm việc” về “phương pháp học tập: tổ chức từng ban cao cấp hoặc trung cấp, lấy tự học (TH) làm cốt, do thảo luận và chỉ đạo giúp vào”. [2, tr.312]. Trong quá trình học tập tại trường, để hoàn thành mục tiêu, nhiệm vụ dạy học đã xác định, đòi hỏi mỗi học viên (HV) phải phát huy cao vai trò của chủ thể, tự lực tìm tòi tri thức theo phương châm lấy “TH làm cốt”; huy động các chức năng tâm lý nhận thức, kinh nghiệm cá nhân để từng bước nắm vững nội dung học tập; qua đó hình thành, rèn luyện các phương pháp tư duy, phương pháp giải quyết vấn đề theo mục tiêu, yêu cầu dạy học đã đề ra. TH là yếu tố nội lực, là khâu quyết định trực tiếp kết quả học tập của HV, biến quá trình đào tạo của nhà trường thành quá trình đào tạo của mỗi người học.

Để nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo nói chung, chất lượng giáo dục đào tạo trong môi trường quân sự nói riêng đòi hỏi sự tác động tổng hợp của rất nhiều yếu tố. Trong đó, bồi dưỡng phương pháp học tập cho người học đóng vai trò rất quan trọng. Khả năng thích ứng về phương pháp học tập chính là sự thay đổi về phương pháp học tập phù hợp với tính chất, đặc điểm của hoạt động dạy và hoạt động học ở nhà trường. Môi trường đại học quân sự có tính chất đặc thù so với các nhà trường khác, đòi hỏi mỗi quân nhân phải trải qua những thay đổi về nhận thức, hành động của bản thân để thích ứng với phương pháp dạy và học của nhà trường.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Lý luận chung về TH

TH là một hình thức hoạt động nhận thức mang đậm sắc thái cá nhân. Trong đó người học tự tổ chức quá trình nhận thức của mình một cách độc lập sáng tạo để thực hiện tốt việc tiếp thu kiến thức, xử lý và tích lũy kiến thức, cũng như rèn luyện các kỹ xảo, kỹ năng nghề nghiệp và phát triển tư duy khoa học. Quá trình TH gắn bó chặt chẽ với quá trình dạy học. Người dạy giữ vai trò chủ đạo định hướng, nhưng không trực tiếp mà chỉ là người tổ chức và chỉ đạo gián tiếp quá trình tự hoạt động nhận thức của HV.

TH giúp HV hình thành các phẩm chất cá nhân. Trong quá trình TH, HV luôn nỗ lực vượt qua những khó khăn về nhận thức để giải quyết những nội dung học tập, tạo niềm tin vào khả năng học tập của mình; từ đó mà tự giác, hăng say nghiên cứu. TH giúp HV hình thành, rèn luyện ý chí phấn đấu, sự kiên trì, kích thích sự hứng thú và bồi dưỡng lòng say mê học tập, nghiên cứu. Đó cũng là các phẩm chất cần thiết của mỗi HV.

TH góp phần bồi dưỡng phương pháp học tập, hình thành nhu cầu TH thường xuyên. Học ở đại học chủ yếu là học phương pháp. Nếu mỗi HV có ý thức hình thành cho mình các phương pháp học tập không chỉ trong quá trình học tập ở trường mà cả trong cuộc sống, thì có thể dùng nó suốt đời và mang lại cho cá nhân sự giàu có về trí tuệ. Sau khi ra trường năng lực nghề nghiệp của người cán bộ phụ thuộc quan trọng vào thói quen, chất lượng và cả phong cách TH của mình khi còn học tập ở nhà trường.

TH quyết định đến việc nâng cao chất lượng và hiệu quả của việc dạy và học, trước hết nó giúp cho

người học nắm vững tri thức, kỹ xảo, kỹ năng nghề nghiệp, chức trách nhiệm vụ mà họ sẽ đảm nhiệm trong tương lai. TH là một trong những nhân tố quan trọng để biến nhận thức thành niềm tin, xây dựng và phát triển tư duy độc lập sáng tạo, làm cho người học có thể biết phát hiện và phân tích được những vấn đề phức tạp của thực tiễn quân đội và xã hội, cũng như trong đời sống hàng ngày để tìm ra những giải pháp đúng đắn. Ngoài ra TH còn giúp cho người học có năng lực và phương pháp TH, có ý chí phấn đấu, đức tính kiên trì, óc phê phán, bồi dưỡng hứng thú học tập và say mê nghiên cứu khoa học...

Hiện nay, với sự phát triển mạnh mẽ của cách mạng khoa học và công nghệ. Với mục tiêu là xây dựng một xã hội học tập, học thường xuyên, học suốt đời, thì nền giáo dục hiện đại đã đặt việc học, người học vào trung tâm của sự nghiệp giáo dục. Việc dạy và học cũng đã có sự thay đổi, dạy học là dạy cho HV phương pháp học, là sự giúp đỡ người học TH. Giảng viên giúp đỡ người học tự hiểu được bản thân mình, tự xử lý và thu nhận thông tin để biến đổi mình mỗi ngày một tiến bộ, từng bước chiếm lĩnh kho tàng tri thức của nhân loại, thành tài sản riêng của bản thân mình.

Ở các trường sĩ quan, việc TH của HV cũng đang là vấn đề được quan tâm trong chỉ đạo sư phạm của các nhà trường. Chỉ có TH tốt thì người học mới biến quá trình đào tạo thành tự đào tạo, mới có khả năng hoạt động độc lập sáng tạo trong việc thực hiện nhiệm vụ, và mới có năng lực cũng như phương pháp TH để làm phong phú và hoàn thiện vốn hiểu biết của mình để hoạt động nghề nghiệp có hiệu quả.

2.2. Biện pháp bồi dưỡng phương pháp TH cho HV ở các trường sĩ quan quân đội hiện nay

2.2.1. Làm tốt công tác giáo dục, định hướng nghề nghiệp quân sự cho HV.

Công tác giáo dục, định hướng nghề nghiệp là biện pháp rất quan trọng, ảnh hưởng trực tiếp đến nhận thức và hành động của HV trong quá trình học tập. Nếu tiến hành tốt sẽ là động lực quan trọng giúp HV tự giác vươn lên trong học tập, rèn luyện, biết khắc phục khó khăn, thích ứng với môi trường Đại học quân sự để hoàn thành tốt nhiệm vụ.

Công tác giáo dục, định hướng nghề nghiệp phải được tiến hành một cách chặt chẽ, thường xuyên, liên tục, nhất là giai đoạn đầu khoá học và trong những nhiệm vụ quan trọng, khó khăn, phức tạp HV phải trải qua.

Các hoạt động giáo dục, định hướng nghề nghiệp cần được vận dụng linh hoạt, sáng tạo, đa dạng về hình thức và phương pháp tổ chức. Trong đó tập trung

để HV nhận thức rõ vị trí, ý nghĩa và niềm vinh dự, tự hào khi được là một quân nhân cách mạng, được tuyển chọn đào tạo trở thành một sĩ quan quân đội trong tương lai, tiếp tục kế thừa và phát huy những truyền thống vẻ vang của một dân tộc anh hùng, của quân đội nhân dân Việt Nam anh hùng. Đồng thời, định hướng cho HV hiểu rõ học tập và rèn luyện ở đại học quân sự cũng chính là giai đoạn gắn với nghề nghiệp của họ trong tương lai. Quá trình đào tạo tại nhà trường sẽ trang bị những kiến thức, kỹ xảo, kỹ năng cơ bản nhất và những phẩm chất nhân cách cần thiết của người quân nhân cách mạng giúp họ có đủ phẩm chất và năng lực đáp ứng với yêu cầu của hoạt động trên cương vị chức trách sau khi tốt nghiệp... Trên cơ sở đó, khơi dậy ở từng người tinh thần, thái độ, trách nhiệm đúng đắn trong quá trình học tập, rèn luyện. Đặc biệt là sự nỗ lực cố gắng cao khắc phục những khó khăn, gian khổ để thích ứng với hoạt động dạy và học tại nhà trường cũng như trong suốt quá trình phấn đấu sau này.

2.2.2. Luôn coi trọng và tiến hành tốt công tác bồi dưỡng cho đội ngũ cán bộ đại đội, trung đội về phương pháp quản lý, duy trì học tập, trợ giáo ở đơn vị.

Cán bộ đóng vai trò quan trọng trong sự nghiệp cách mạng của Đảng, Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: “Cán bộ là cái gốc của mọi công việc. Vì vậy, huấn luyện cán bộ là công việc gốc của Đảng”, “Công việc thành công hoặc thất bại đều do cán bộ tốt hay kém” [2, tr.309, tr.313]. Theo quan điểm của Bác, có giáo dục cán bộ thì họ mới có thể được rèn luyện để trở nên những cán bộ gương mẫu, xứng đáng với lòng trông mong, tin cậy của Đảng, của Chính phủ, của quân đội và của nhân dân.

Đội ngũ cán bộ ở các đơn vị quản lý HV chính là những người giữ vai trò trợ giáo trực tiếp của HV. Do đó, luôn coi trọng và tiến hành tốt công tác bồi dưỡng cho đội ngũ cán bộ đại đội, trung đội về phương pháp quản lý, duy trì học tập, trợ giáo ở đơn vị có vai trò quan trọng, tác động lớn đến hình thành khả năng thích ứng về phương pháp học tập cho HV.

Quá trình bồi dưỡng cần tiến hành chặt chẽ, nghiêm túc, toàn diện gắn với cương vị, chức trách được phân công. Trong đó: Bồi dưỡng cho họ về phương pháp quản lý, duy trì đơn vị một cách khoa học; phương pháp nắm tư tưởng, quản lý tư tưởng, cách xử lý các tình huống nảy sinh trong đơn vị (nhất là về vấn đề tư tưởng của HV nảy sinh trong quá trình học tập và rèn luyện); bồi dưỡng về phương pháp trợ giáo cho từng người để giúp HV có sự thích ứng nhanh trong quá trình học tập tại đơn vị.

Đồng thời, phát huy cao tính tiên phong gương mẫu của đội ngũ cán bộ, giảng viên trong đơn vị về phẩm chất đạo đức, lối sống, học tập, nghiên cứu và rèn luyện... thực sự là chỗ dựa tinh thần vững chắc cho HV, góp phần quan trọng nâng cao khả năng thích ứng cho người học.

2.2.3. Phát huy cao vai trò, trách nhiệm của giảng viên và cán bộ quản lý trong tổ chức chỉ đạo hoạt động TH của HV

Giảng viên và cán bộ quản lý là những người trực tiếp tiến hành các hoạt động giáo dục đối với HV. Những tác động sư phạm của lực lượng này ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng TH của HV. Do đó, để phát huy có hiệu quả vai trò, trách nhiệm của giảng viên và cán bộ quản lý trong tổ chức chỉ đạo hoạt động TH của HV thì cần phải thực hiện tốt các yêu cầu sau:

Bồi dưỡng động cơ TH cho HV, hoạt động TH của HV được thúc đẩy bởi hệ thống động cơ học tập nói chung và động cơ TH nói riêng. Hệ thống động cơ này quyết định đến kết quả hoạt động học tập và TH của mỗi HV. Vì vậy, giảng viên và cán bộ quản lý cần phải chăm lo bồi dưỡng động cơ học tập TH cho HV một cách thường xuyên, liên tục. Phải giúp cho HV nhận thức được mục tiêu yêu cầu đào tạo của nhà trường, làm cho họ hiểu rõ vai trò to lớn có ý nghĩa quyết định của việc TH trong quá trình đào tạo ở các trường đại học quân sự, từ đó mà người học tự ý thức, tìm ra mâu thuẫn nội tại của bản thân cần phải giải quyết, từ đó xây dựng thái độ ý thức trách nhiệm cao trong quá trình học tập và TH. Chống tư tưởng ngại khó, thiếu kiên trì, thiếu tin tưởng, chán nản hoặc thoả mãn dừng lại trong TH của HV.

Chỉ đạo hướng dẫn nội dung và phương pháp TH cho HV là một yêu cầu quan trọng, ảnh hưởng lớn đến chất lượng và hiệu quả của quá trình TH. Nội dung TH bao gồm toàn bộ những công việc học tập do cá nhân và tập thể HV tiến hành trong giờ chính khoá và cả giờ ngoại khoá. Do đó, cần phải định hướng HV nghiên cứu, đào sâu mở rộng các vấn đề trong nội dung học tập, động viên khuyến khích HV tham gia nghiên cứu khoa học để phát huy tính tích cực độc lập sáng tạo của họ. Đi đôi với việc chỉ đạo nội dung thì việc bồi dưỡng phương pháp TH cho HV cũng cần được quan tâm đặc biệt. Thông qua cách dạy của giảng viên, thông qua các hình thức tổ chức dạy học mà hình thành phương pháp học cho HV. Phương châm là làm cho người học phát huy được tính tích cực chủ động độc lập sáng tạo trong học tập.

Tạo các điều kiện và xây dựng môi trường thuận lợi cho HV TH. Việc TH mang đậm sắc thái cá nhân, nhưng điều đó không có nghĩa là nó tách rời khỏi tập

thể lớp học và môi trường quân sự. Ngược lại nó tác động trực tiếp và có ảnh hưởng lớn đến việc TH của HV. Vì vậy, việc xây dựng môi trường và duy trì tốt việc TH là nhiệm vụ chủ yếu của người giảng viên, nhất là đối với cán bộ quản lý giáo dục. Phải kết hợp tốt việc duy trì các chế độ điều lệnh, các quy định với việc tổ chức các hoạt động của đơn vị một cách khoa học, dành nhiều thời gian cho HV TH. Ngoài ra còn phải tạo mọi điều kiện về cơ sở vật chất, vũ khí, khí tài, tài liệu, trang thiết bị kỹ thuật cho HV TH; đồng thời quan tâm tới việc ăn ở, nghỉ ngơi của HV phù hợp với yêu cầu sư phạm...

Thường xuyên kiểm tra đánh giá kết quả TH cho HV. Kiểm tra đánh giá kết quả TH là một bộ phận của kiểm tra đánh giá kết quả học tập nói chung. Nó có vai trò trực tiếp đối với việc nâng cao chất lượng TH của HV nói riêng, chất lượng dạy học nói chung. Việc kiểm tra thường xuyên giúp giảng viên và cán bộ quản lý giáo dục thu được những thông tin ngược, để điều chỉnh việc tổ chức chỉ đạo hoạt động TH của HV kịp thời. Qua kiểm tra đánh giá kết quả TH, bản thân HV cũng cố được niềm tin, tăng tính hứng thú và kích thích được tính tự giác, tích cực độc lập, sáng tạo trong học tập. Giảng viên và cán bộ quản lý cần phải phối hợp chặt chẽ với nhau, sử dụng nhiều biện pháp để kiểm tra, nhưng chú ý đảm bảo tính khách quan, toàn diện và phải được tổ chức chặt chẽ.

Thực hiện việc dạy theo hướng chỉ đạo TH. Giảng viên chỉ là tác nhân hướng dẫn tổ chức cho người học TH. TH tự nghiên cứu, tự tìm ra kiến thức bằng hành động của chính mình, cá nhân hoá việc học, đồng thời hợp tác với bạn, trong cộng đồng lớp học, dưới sự hướng dẫn của giảng viên. Đây là một phương hướng nhằm phát huy tính tích cực chủ động và sáng tạo của người học cần phải được quan tâm nghiên cứu và ứng dụng.

3. Kết luận

Bồi dưỡng phương pháp TH cho HV là yếu tố vô cùng quan trọng, nó là nguyên nhân bên trong trực tiếp tác động đến chất lượng đào tạo. Sự tác động của các lực lượng sư phạm cũng phải thông qua nỗ lực hoạt động TH của HV mới có kết quả. Do đó, nhận thức đúng về các biện pháp bồi dưỡng phương pháp TH cho HV, sẽ là cơ sở để vận dụng vào thực tiễn một cách hiệu quả, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục – đào tạo của Nhà trường.

Tài liệu tham khảo

1. Hồ Chí Minh (1960), “Vấn đề cán bộ”, *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 5, Nxb CTQG, Hà Nội, 2011.
2. Lý luận dạy học, Nxb Quân đội nhân dân, Hà Nội. 2013